

EXEMPLE D'UNITAT DIDÀCTICA

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

COM VIVIEN ELS NOSTRES AVIS I ÀVIES QUAN EREN INFANTS?

Àrea de coneixement del medi natural, social i cultural – Cicle mitjà
Setembre de 2009

1. **Introducció** PÀGINA 2

2. **Disseny de la unitat didàctica** PÀGINA 3
 - 2.1. **Competències bàsiques** PÀGINA 6
 - 2.2. **Objectius didàctics** PÀGINA 9
 - 2.3. **Continguts** PÀGINA 10
 - 2.4. **Criteris d'avaluació** PÀGINA 12
 - 2.5. **Activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació** PÀGINA 13
 - 2.6. **Temporització de les activitats** PÀGINA 18

3. **Propostes metodològiques** PÀGINA 19

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
**Direcció General de l'Educació
Bàsica i el Batxillerat**

www.xtec.cat/edubib

1. INTRODUCCIÓ

El document que teniu a les vostres mans desenvolupa una unitat didàctica (UD) d'acord amb la nova proposta curricular per competències. Està organitzat en dos grans blocs: en un primer bloc trobareu la programació i les activitats de la unitat didàctica i, en l'altre, la justificació de les decisions que s'han pres per dissenyar-la. Aquest exemple pretén ser un punt de partida obert perquè els equips de mestres ho adequïn al seu context i també perquè en puguin proposar d'altres.

Les competències bàsiques (CB) són a la base del disseny de la unitat didàctica; la qual cosa condiona la formulació dels objectius didàctics i la selecció dels continguts. A partir d'aquí, en funció dels recursos, les metodologies docents i les estratègies d'aprenentatge, es dissenyen les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació, tenint en compte la seqüència didàctica des de la lògica de qui aprèn.

Aquesta unitat didàctica¹ s'adreça al cicle mitjà i dona resposta a les finalitats de l'ensenyament i l'aprenentatge de l'àrea del medi natural, social i cultural a l'educació primària que s'expliciten en la introducció del currículum de l'àrea (Decret 142/2007)². La unitat didàctica permet treballar continguts de tres blocs del currículum de l'àrea del medi: "Persones, cultures i societats", "Canvis i continuïtats en el temps" i, "Entorn, tecnologia i societat", alhora que possibilita la connexió amb continguts d'altres àrees. En última instància, es tracta que els nens i nenes, investigant com vivien els seus avis, àvies i altres persones grans quan eren infants, entenguin com ha influït en la nostra manera de viure i valorin quins aspectes positius i negatius han comportat aquests canvis i continuïtats. Tanmateix, els aprenentatges que es generen s'han de poder transferir a la caracterització d'altres organitzacions socials i polítiques que expliquen un món global, interconnectat i en conflicte.

Es proposa desenvolupar el projecte al llarg de sis setmanes aproximadament, dedicant-hi, de sis a vuit hores setmanals. És molt recomanable, poder disposar de sessions de treball llargues, com ara tota una tarda o mig matí. Amb la finalitat de contribuir a educar els infants en el coneixement sobre el món i la societat (saber), en les eines per a comprendre'l (saber fer) i per tal que puguin habitar-lo i millorar-lo (saber ser, estar i actuar), s'han tingut en compte els següents criteris per dissenyar la unitat didàctica:

- Escollir un tema que tingui en compte les vivències, sentiments i experiències dels nens i nenes per tal que s'hi sentin involucrats.
- Fonamentar l'estudi de la vida quotidiana dels avis i àvies en el context històric del franquisme, perquè entenguin que la història ajuda a entendre el present.
- Potenciar metodologies i estratègies que centrin el protagonisme en l'alumnat, potenciant l'intercanvi d'idees, informacions i opinions a través del treball cooperatiu.
- Prioritzar activitats d'aprenentatge que afavoreixin la recerca, selecció, interpretació i comunicació de la informació.
- Donar rellevància al desenvolupament d'actituds i accions de compromís per contribuir a un món més just.

¹ Aquesta proposta està inspirada en els projectes que van desenvolupar el CEIP Joan Maragall (Sant Cugat del Vallès, 2007) i el CEIP Can Deu (Sabadell, 2003) coordinats per R. Canals; N. González i D. Bosch de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ambdues escoles, com d'altres, van realitzar un projecte de centre estructurat al voltant de la infantesa dels avis i àvies de l'alumnat, o d'altres persones grans. Aquestes experiències exemplifiquen les bones pràctiques de molts centres, que ara es poden incorporar en el desenvolupament del currículum per competències.

² L'alumnat ha d'adquirir habilitats socials i coneixements científics que li permetin comprendre el món i conèixer les causes i conseqüències dels problemes socials per desenvolupar una consciència ciutadana.

2. DISSENY DE LA UNITAT DIDÀCTICA

Proposta de plantilla de programació d'una UD (graella síntesi)

CB	Concreció de cada CB per aquesta UD	Objectius	Continguts	Criteris d'avaluació	Activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació
1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicar oralment amb claredat i ordre el que ha après. - Escriure un text interpretatiu, ben estructurat i amb claredat i ordre. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Compartir amb els companys/es els resultats obtinguts a partir de la recerca d'informació. 2. Construir un text interpretatiu per a la revista/web de l'escola. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificació dels avis i àvies com a membres de la família (Identitat/alteritat). 2. Observació i lectura de documentació gràfica de fa 60-70 anys: els aspectes de la vida quotidiana (Diferenciació). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plantejar preguntes, dubtes, supòsits per guiar la recerca d'informació, a través de fonts diverses, i especialment per mitjà de l'entrevista. 2. Implicar-se en el treball en grup a partir de les aportacions individuals, de la iniciativa personal i de la voluntat de compartir un projecte. 	<p><u>Activitats d'exploració</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Recerca de fotografies familiars. 2. Comentari i descripció de fotografies antigues i familiars.
2. Competència artística i culturall	<ul style="list-style-type: none"> - Llegir i interpretar informació a través de les imatges. - Dissenyar creativament espais per presentar allò après. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Contextualitzar i analitzar les formes de vida de la societat espanyola i catalana durant el franquisme per comparar-les amb les actuals. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Comparació i valoració dels jocs, les joguines de la primera meitat del segle XX: la capacitat de consum amb l'actualitat. (Canvi/continuïtat). 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Elaborar textos orals i escrits estructurats i complets, utilitzant el vocabulari après. 	<p><u>Activitats d'introducció</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Establiment de criteris -pactats amb els alumnes-, per afavorir la descripció i classificació de les fotografies. 4. (*) Descripció d'una fotografia.
3. Tractament de la informació i competència digital	<ul style="list-style-type: none"> - Buscar, seleccionar i organitzar informació a través de fonts diverses. - Sintetitzar i presentar de manera atractiva la informació mitjançant un programa informàtic. 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Obtenir informació a partir de fonts diverses: entrevista, fotografies, contes, premsa... 5. Valorar el desenvolupament de la pròpia feina i d' allò après al moment de realitzar-la. 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Contextualització i anàlisi de la realitat educativa que van viure els nostres avis/àvies (Organització social). 5. Anàlisi i valoració de les funcions i relacions personals dels membres de la família, abans i ara (Interrelació/conflicte). 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Exposar de manera organitzada les fonts materials que expliquen la infantesa dels avis i àvies en el moment històric en què van viure. 5. Identificar els canvis i les continuïtats que hi ha en alguns aspectes de la vida quotidiana de la gent gran i els infants (els jocs, l'escola, els rols socials, els hàbits de consum...). 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Comunicació dels objectius didàctics. 6. Planificació de les tasques a realitzar durant la UD. 7. Negociació sobre els aspectes de la vida dels avis i àvies en què volem aprofundir. 8. Disseny i planificació de l'entrevista.
4. Competència matemàtica	<ul style="list-style-type: none"> - Recollir i representar gràficament dades estadístiques. - Representar gràficament fets històrics. 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Contribuir positivament al treball en grup i a la construcció col·lectiva del coneixement. 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Anàlisi dels canvis i continuïtats de les relacions de poder : dictadura i democràcia (Racionalitat/irracionalitat). 		<p><u>Activitats d'estructuració</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 9. (*) Realització de l'entrevista, anàlisi de la informació obtinguda i organització dels resultats.
5. Competència d'aprendre a aprendre	<ul style="list-style-type: none"> - Plantejar preguntes, dubtes, supòsits per guiar la recerca d'informació. - Reflexionar sobre el propi aprenentatge a partir de l'autoregulació. 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Empatitzar amb la infantesa dels avis i àvies: el joc, l'escola, els hàbits de consum, mitjans de transport, fonts d'energia... 8. Caracteritzar els membres 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Valoració dels vincles afectius en la construcció del coneixement (Creences i valors). 		<ol style="list-style-type: none"> 10. Construcció d'un fris cronològic. 11. Construcció d'un mapa conceptual. 12. (*) Recull i classificació de jocs i joguines dels avis i àvies. 13. (*) Recull dels contes dels avis i àvies per il·lustrar-los i regalar-los.

Unitat didàctica: com vivien els nostres avis i àvies quan eren infants?

CB	Concreció de cada CB per aquesta UD	Objectius	Continguts	Criteris d'avaluació	Activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació
6. Competències d'autonomia i iniciativa personal	<ul style="list-style-type: none"> - Organitzar-se i planificar la feina a desenvolupar. - Implicar-se en el treball en grup, tot prenent decisions individuals i participar en la presa de decisions col·lectives. 	<p>que configuren una família i situar els avis i les àvies en l'objecte d'estudi.</p> <p>9. Valorar l'enriquiment que suposa el diàleg intergeneracional.</p> <p>10. Ser conscient de la importància de transmetre el llegat del passat a les generacions futures.</p>			<p>14. (*) Disseny d'un àlbum de fotografies representatiu de la vida quotidiana dels avis i àvies.</p> <p><u>Activitats d'aplicació</u></p> <p>15. Disseny del museu dels avis/àvies i del tríptic informatiu.</p> <p>16. (*) Elaboració de les conclusions: article per a la revista/web.</p> <p>17. (*) Comparació de la pròpia vida quotidiana amb la de la infantesa dels avis i àvies.</p> <p>18. (*) Projecció cap al futur.</p> <p><i>(*) activitat d'avaluació per a l'aprenentatge.</i></p>
7. Coneixement i interacció amb el món físic	<ul style="list-style-type: none"> - Reflexionar sobre els diferents hàbits de consum ara i abans per a desenvolupar actituds saludables i responsables. - Caracteritzar els mitjans de transport i fonts d'energia d'abans i ara per a potenciar estils de vida sostenible. 				
8. Competència social i ciutadana	<ul style="list-style-type: none"> - Contextualitzar les formes de vida del passat i empatitzar amb les persones que el van viure. - Adonar-se que els canvis i les continuïtats del passat configuren el present. - Donar valor a la transmissió del llegat del passat a les generacions futures. 				

Les competències **comunicativa lingüística i audiovisual, tractament de la informació i competència digital, aprendre a aprendre autonomia i iniciativa personal i social i ciutadana** són les que es treballen de forma més significativa en aquesta unitat.

2.1. Competències bàsiques

CB	Concreció de cada CB per aquesta UD	Què diu el currículum?
1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual	1. Comunicar oralment amb claredat i ordre el que ha après. 2. Escriure un text interpretatiu, ben estructurat amb claredat i ordre.	<ul style="list-style-type: none"> — <i>Comunicar idees i informacions de manera oral, escrita, visual i utilitzant les TIC per informar, per convèncer, per dialogar.</i> — <i>Expressar idees i organitzar informacions de manera eficaç i intel·ligible sobre espais, fets, problemes i fenòmens geogràfics, històrics, socials, naturals i tecnològics.</i>
2. Competència artística i cultural	3. Llegir i interpretar informació a través de les imatges. 4. Dissenyar espais i presentar materials per mostrar allò après.	
3. Tractament de la informació i competència digital	5. Buscar, seleccionar i organitzar informació a través de fonts diverses. 6. Sintetitzar i presentar de manera atractiva la informació mitjançant un programa informàtic.	<ul style="list-style-type: none"> — <i>Utilitzar habilitats per a la recollida i tractament de la informació.</i> — <i>Plantejar-se preguntes que puguin ser objecte d'investigació.</i> — <i>Utilitzar habilitats de planificació del treball.</i> — <i>Utilitzar el pensament crític i creatiu per a l'anàlisi de la informació, la resolució de problemes i la presa de decisions.</i> — <i>Situar etapes i fets de la història personal, familiar, local, catalana i espanyola en el temps i en una estructura cronològica.</i>
4. Competència matemàtica	7. Recollir i representar gràficament dades estadístiques. 8. Representar gràficament fets històrics.	
5. Competència d'aprendre a aprendre	9. Plantejar preguntes, dubtes, supòsits per guiar la recerca d'informació. 10. Reflexionar sobre el propi aprenentatge a partir de l'autoregulació.	
6. Competències d'autonomia i iniciativa personal	11. Organitzar-se i planificar la feina a desenvolupar. 12. Implicar-se en el treball en grup, tot prenent decisions individuals i participar en la presa de decisions col·lectives.	

CB	Concreció de cada CB per aquesta UD	Què diu el currículum?
7. Coneixement i interacció amb el món físic	<p>13. Reflexionar sobre l'alimentació i els diferents hàbits de consum ara i abans per desenvolupar actituds saludables i responsables.</p> <p>14. Caracteritzar els mitjans de transport i fonts d'energia d'abans i ara per potenciar estils de vida sostenible.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Utilitzar críticament fonts d'informació que usin diferents tipus de suport per observar i analitzar l'entorn. — Descriure, analitzar i valorar els canvis i les continuïtats i les causes i les conseqüències d'algun esdeveniment clau de la història de Catalunya i d'Espanya utilitzant diferents fonts històriques primàries i secundàries. — Relacionar alguns fets de la història del segle XX i XXI amb la història familiar i local i narrar-los. Identificar i valorar elements del patrimoni. — Participar en projectes de conservació i comunicació del patrimoni i de la memòria històrica.
8. Competència social i ciutadana	<p>15. Contextualitzar les formes de vida del passat i empatitzar amb les persones que hi van viure.</p> <p>16. Adonar-se que els canvis i les continuïtats del passat configuren el present.</p> <p>17. Donar valor a la transmissió del llegat del passat a les generacions futures.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Plantejar preguntes investigables sobre característiques i canvis observables en els materials i en els objectes tecnològics, en els éssers vius, en els ecosistemes propers i en la Terra vista com a planeta, identificar evidències i extreure conclusions que possibilitin prendre decisions per actuar. — Valorar la democràcia com a forma de convivència i de govern que permet exercir i respectar els drets i deures individuals i col·lectius. — Participar en la vida col·lectiva de la classe, l'escola i la localitat, posant en pràctica habilitats socials que afavoreixen les relacions interpersonals.

Justificació

Aquesta UD contribueix principalment al desenvolupament de:

- La **competència social i ciutadana** –del bloc de competències específiques per a conèixer i habitar el món-, ja que per viure en societat és necessari conèixer i comprendre com s'han gestat i organitzat les societats en el passat i en el present (dimensió de l'espai i el temps). Per això, cal prioritzar aquells continguts de les ciències socials que es consideren fonamentals perquè els alumnes s'incorporin responsablement a la societat (dimensió de la ciutadania). Aquests continguts, des de la perspectiva de l'aprenentatge funcional, integrat i autònom, tenen sentit en la mesura que afavoreixen un coneixement global aplicat a la interpretació de problemes socials per al desenvolupament d'una consciència crítica (dimensió del pensament social). Per garantir el desenvolupament de la competència social i ciutadana, no n'hi ha prou amb la selecció de continguts rellevants, sinó que també cal que la metodologia de treball a l'aula es basi en la participació, el diàleg i el pensament social crític i creatiu. En definitiva, cal que hi hagi una vivència d'allò que es diu a nivell teòric.
- La competència **comunicativa lingüística i audiovisual** demana que l'alumnat construeixi el discurs propi de la ciència. Per això, es desenvolupen les capacitats per construir i comunicar el propi pensament i coneixement a través de llenguatges diversos: verbal (oral i escrit), icònic, matemàtic... així com en el coneixement i ús adequat del vocabulari i els conceptes propis de l'àrea. Cal ensenyar a parlar i escriure per aprendre, en aquest cas, ciències socials.

- La competència d'**aprendre a aprendre** contribueix a desenvolupar estratègies d'aprenentatge a partir de proposar un treball d'investigació per descobrir com vivien les persones en temps dels seus avis i àvies. Aquest plantejament requereix, entre altres coses, la resolució dels problemes que sorgeixen, la reflexió sobre el procés d'aprenentatge i la gestió dels encerts i errors (autoregulació). En definitiva, cal aprendre a fer-se preguntes.
- La competència del **tractament de la informació i competència digital** estableix prioritàriament que els alumnes aprenguin a buscar informació, a seleccionar-la, a organitzar-la i a interpretar-la mitjançant el desenvolupament d'estratègies que faciliten l'elaboració d'explicacions i interpretacions sobre la societat i els seus problemes, a partir del coneixement social. Cal tenir criteris per pensar de manera crítica i creativa.
- La competència de **l'autonomia personal** suposa potenciar les capacitats per planificar i realitzar tasques quotidianes i les capacitats per a la presa de decisions a partir de la reflexió i el desenvolupament de l'autonomia, de la iniciativa personal, del compromís i de l'acció. Cal educar per a una ciutadania responsable i activa.

2.2. Objectius didàctics

Objectius	Què diu el currículum?
<ol style="list-style-type: none"> 1. Compartir amb els companys/es els resultats obtinguts a partir de la recerca d'informació. 2. Construir un text interpretatiu per a la revista/web de l'escola, i el tríptic del museu. 3. Contextualitzar i analitzar les formes de vida de la societat espanyola i catalana durant el franquisme per comparar-les amb les actuals. 4. Obtenir informació a partir de fonts diverses: entrevista, fotografies, contes, premsa... 5. Valorar el desenvolupament de la pròpia feina i d'allò après en el moment de realitzar-la. 6. Contribuir positivament al treball en grup i a la construcció col·lectiva del coneixement. 7. Empatitzar amb la infantesa dels avis i àvies: el joc, l'escola, els hàbits de consum, mitjans de transport, fonts d'energia... 8. Identificar i descriure els membres que configuren una família i situar els avis i les àvies en l'objecte d'estudi. 9. Valorar l'enriquiment que suposa el diàleg intergeneracional. 	<p>— <i>Plantejar-se, identificar i resoldre interrogants i problemes relacionats amb fenòmens i elements significatius de l'entorn natural, social i cultural, utilitzant estratègies de cerca i tractament de la informació, i analitzar els resultats i plantejar solucions alternatives als problemes.</i></p> <p>— <i>Utilitzar diversos llenguatges per expressar i comunicar els continguts de l'àrea de forma personal i creativa, seleccionar i interpretar dades expressades per mitjà de codis diversos (lingüístics, numèrics, gràfics) i reflexionar sobre el propi procés d'aprenentatge.</i></p> <p>— <i>Participar activament en el treball en grup, adoptant una actitud responsable, solidària, cooperativa i dialogant, argumentar les pròpies opinions i contrastar-les amb les dels altres, respectant els principis bàsics del funcionament democràtic.</i></p> <p>— <i>Reconèixer en el medi natural, social i cultural els canvis i les continuïtats relacionats amb el pas del temps, comprendre algunes relacions de successió i simultaneïtat, de cronologia i de durada, i aplicar aquests coneixements en la interpretació del present, la comprensió del passat i en la construcció del futur.</i></p> <p>— <i>Utilitzar de manera responsable i creativa les TIC i el material relacionat amb l'experimentació i el treball de camp, tant com a eines per obtenir informacions, com a instruments per aprendre i compartir coneixements.</i></p> <p>— <i>Utilitzar la llengua com a eina per construir coneixement, per comunicar-lo i per compartir-lo amb els altres, a partir del desenvolupament de les competències comunicatives pròpies de l'àrea (descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació).</i></p>

Justificació

Els objectius expressen el que volem que aprenguin els alumnes, per això han de concretar les capacitats i les habilitats necessàries per desenvolupar les competències bàsiques, ja que la seva funció és la de poder avaluar el procés d'ensenyament-aprenentatge. Cal que els objectius tinguin en compte l'adquisició de coneixements de tipus cognitiu o intel·lectual, metodològic, psicomotriu, actitudinal i de valors i, afectius i emocionals, i que desenvolupin diferents nivells de complexitat: des de conèixer i memoritzar a crear i construir, passant per comprendre, aplicar, experimentar, analitzar, sintetitzar o avaluar.

En la nova proposta curricular per competències, els objectius didàctics o d'aprenentatge han de partir de les decisions preses respecte de les competències bàsiques que es volen desenvolupar i han de tenir el compte els continguts a aprendre. Els objectius han de garantir també la coherència de la intervenció didàctica amb el projecte educatiu. És recomanable que els objectius es comuniquin i es comparteixin amb l'alumnat per fer-los participants de la feina que es comença.

2.3. Continguts

Continguts	Què diu el currículum?
<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificació dels avis i àvies com a membres de la família (Identitat/alteritat). 2. Observació i lectura de documentació gràfica de fa 60-70 anys: els aspectes de la vida quotidiana (Diferenciació). 3. Comparació i valoració dels jocs, les joguines de la primera meitat del segle XX i la capacitat de consum amb l'actualitat (Canvi/continuitat). 4. Contextualització i anàlisi de la realitat educativa que van viure els nostres avis/àvies (Organització social). 5. Anàlisi i valoració de les funcions i relacions personals dels membres de la família, abans i ara (Interrelació). 6. Anàlisi dels canvis i continuïtats de les relacions de poder: dictadura i democràcia (Racionalitat/irracionalitat). 7. Valoració dels vincles afectius en la construcció del coneixement (Creences i valors). 	<p>Persones, cultures i societats</p> <ul style="list-style-type: none"> — Identificació de les relacions interpersonals dins la comunitat o grup. Coneixement i utilització dels mecanismes de la participació activa, la cooperació i el diàleg en la construcció de tasques comunes i en la resolució de conflictes. — Anàlisi de missatges publicitaris i valoració de la seva incidència en la presa de decisions de la vida quotidiana. Desenvolupament d'actituds de consum responsable. — Identificació i descripció d'alguns trets demogràfics i econòmics de l'entorn a partir de l'observació directa de l'entorn proper i de dades i representacions gràfiques. Anàlisi i comparació de dades d'entorns rurals i urbans. — Elaboració d'un estudi de cas sobre elements característics de l'entorn, per mitjà del treball cooperatiu i utilitzant diferents fonts d'informació (documents, informacions orals, mitjans de comunicació, Internet). <p>Canvis i continuïtats en el temps</p> <ul style="list-style-type: none"> — Identificació dels canvis en les persones al llarg del temps i de les diferents etapes personals. Ús de tècniques de registre i representació de la història pròpia i del passat familiar proper. — Ús de fonts d'informació històrica diverses per obtenir informació i evidenciar els canvis i continuïtats al llarg del temps, d'aspectes de la vida quotidiana, de l'entorn proper. — Ús d'unitats de mesura temporal i aplicació de les nocions de canvi i continuïtat en l'anàlisi de l'evolució d'algun aspecte de la vida quotidiana al llarg del temps, comparant cultures allunyades en l'espai o el temps. — Anàlisi diacrònic o sincrònic d'algun fet social i cultural (habitatge, vestit, utilitatge) en diverses cultures, a partir del treball cooperatiu i l'ús de les TIC. <p>Entorn, tecnologia i societat</p> <ul style="list-style-type: none"> — Identificació d'eines, màquines i fonts d'energia utilitzades en diferents èpoques històriques i la seva relació amb les condicions de vida i de treball. — Ampliació en l'ús de les funcions del programari bàsic de processador de text, edició gràfica i de presentació amb textos, dibuixos, imatges i àudio.

Justificació

L'àrea de Coneixement del medi natural, social i cultural té uns límits molt amplis i està en constant creixement, per la complexitat dels fenòmens a estudiar i la velocitat dels canvis que es produeixen. A més, és una àrea que permet múltiples connexions amb d'altres.

Si els continguts s'aborden de forma lineal i contínua, és difícil garantir la consolidació dels aprenentatges. El llistat de continguts és molt ampli i el temps escolar és limitat. Per tant, caldrà estructurar els continguts establint vincles entre ells, i dotar a l'alumnat d'esquemes d'observació i d'anàlisi, de models interpretatius i de mètodes de treball,

per tal d'observar, valorar, interpretar i actuar de manera crítica, reflexiva i responsable. Per això, la tasca docent és un repte i una presa de decisions constant.

Tenint en compte que l'estudi del medi social no disposa d'una referència disciplinària única, els "conceptes socials clau"³ esdevenen organitzadors bàsics i comuns a totes les ciències socials. Són conceptes interdisciplinaris amb gran capacitat integradora i estructuradora del coneixement social atès que faciliten la reconstrucció del coneixement social, la comprensió dels fets i fenòmens socials i l'educació en els valors democràtics.

Els conceptes socials clau són:

- a) Identitat/alteritat,
- b) Diferenciació: diversitat/desigualtat,
- c) Canvi/continuitat,
- d) Organització social,
- e) Interrelació/conflicte,
- f) Racionalitat/Irracionalitat,
- g) Creences i valors.

³ BENEJAM, PILAR- PAGÈS, JOAN (1997, coord..) *Enseñar y aprender ciencias sociales, geografía e historia en la educación secundaria*. Barcelona: ed. Horsori/ICE-UB, pàgs. 71-95.

2.4. Criteris d'avaluació

Criteris d'avaluació	Què diu el currículum?
<ul style="list-style-type: none"> — Identificar els canvis i les continuïtats que hi ha en alguns aspectes de la vida quotidiana dels avis i els néts (els jocs, l'escola, els rols socials, els hàbits de consum...) — Contextualitzar la infantesa dels avis i àvies en el moment històric en què van viure. — Llegir imatges per explicar formes de vida. — Ser conscient de la importància de transmetre el llegat del passat a les generacions futures. — Plantejar preguntes, dubtes, supòsits per guiar la recerca d'informació, a través de fonts diverses, i especialment amb l'entrevista — Comunicar, oralment i per escrit, allò après. — Implicar-se en el treball en grup. — Empatitzar amb la vida dels avis i àvies. 	<p><i>Vinculació amb el currículum vigent</i></p> <ul style="list-style-type: none"> — <i>Aplicar nocions de canvi i continuïtat a alguns aspectes de la vida quotidiana de les societats humanes i situar alguns fets històrics rellevants, d'acord amb els criteris de successió i duració temporals. Utilitzar fonts documentals i patrimonials per justificar aquests canvis i continuïtats.</i> — <i>Plantejar-se interrogants sobre determinats fets i fenòmens, obtenir informació rellevant per mitjà de l'observació sistemàtica directa i indirecta i el recull de dades amb els mitjans i fonts adequats i comunicar els resultats de la recerca oralment, gràficament i per escrit.</i> — <i>Mostrar iniciativa i creativitat en la realització d'un treball d'investigació sobre un tema rellevant de l'entorn, utilitzant els recursos TIC de forma eficient.</i>

Justificació

Els criteris d'avaluació són un referent fonamental per determinar el grau d'assoliment de les CB i dels objectius de l'àrea. Aquests criteris han de ser públics i coneguts per l'alumnat. Per això, és necessari que es concretin a partir d'indicadors observables i mesurables per poder determinar el grau d'assoliment, adequació i progrés dels aprenentatges de l'alumnat.

L'avaluació ha de garantir la coherència de la tasca docent. Ha de permetre vincular les decisions dels mestres amb la pràctica a l'aula. Per això, cal diferenciar entre avaluar aprenentatges (funció qualificadora/certificadora) i avaluar per a l'aprenentatge (funció formadora/reguladora). Mentre que la primera només es fixa en els resultats finals, sense tenir en compte el procés ni el progrés de l'alumnat, la segona incorpora l'avaluació com una estratègia intrínseca al procés d'ensenyament-aprenentatge i, per tant, com una eina per aprendre a aprendre.

2.5. Activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació

S'assenyalen amb (*) les activitats proposades també per a l'avaluació.

Activitats d'exploració⁴

1. Recerca de fotografies familiars

Uns dies abans de començar aquesta UD, es demana als alumnes que busquin a casa, amb l'ajuda de familiars, fotografies dels més grans quan eren infants⁵. Poden ser fotografies familiars o dels entorns de la seva infantesa. Simultàniament, els i les mestres hauran d'haver recollit imatges que il·lustrin la vida quotidiana durant el primer franquisme.

2. Comentari i descripció de fotografies antigues i familiars.

El primer dia de classe, tots els alumnes porten les seves fotografies familiars i les presenten oralment als companys/es. Si algun alumne no en porta, podrà usar les que hagi recollit el o la mestre. El docent orientarà la conversa a partir de preguntes que serviran per motivar la recerca posterior. Algunes de les preguntes que es podrien formular són: Qui és/són? Quants anys tenia aquí (la persona)? Quants anys fa d'això? Fa molt de temps o poc? Per què són en blanc i negre? Quin lloc és? Què estan fent? Què estan celebrant? Per què? Qui ha fet la fotografia? Avui també seria així? Què canviaria? Per què? Què fem igual? Com van vestits? Com són les cases? Quantes persones hi ha?

Activitats d'introducció⁶

3. Establiment de criteris -pactats amb els alumnes-, per afavorir la descripció i classificació de les fotografies.

Cal fomentar la conversa amb els alumnes per proposar diferents criteris de classificació de les imatges. Posteriorment, les imatges es podran organitzar segons els criteris que hagin aparegut. Alguns dels criteris podrien ser: segons l'antiguitat (de més a menys antiga) segons l'entorn i el context (escola, carrer, casa, muntanya, mar...), segons l'activitat que s'està fent (jugant, estudiant, cantant, treballant, passejant, menjant...), segons la companyia (sol, amics, família, animals...), segons van vestits (bata, uniforme, mudat...), etc. Un cop concretats els diferents criteris, els grups de quatre alumnes hauran de classificar les imatges en funció de cadascun dels criteris escrits a la pissarra. És recomanable que cada grup tingui més de 8 fotografies.

⁴ Activitats d'exploració. Es pretén conèixer què sap l'alumnat i què no sap. Cal tenir en compte, la dificultat que representa per als nens i les nenes comprendre que els avis i àvies van ser infants com ells. Es pretén motivar als alumnes per voler fer-se preguntes: Quan va passar? Com vivia? Què feia? A què jugava? Quins mitjans de transport usava? Com era el lloc on vivien? Caldria fer preguntes que vagin més enllà de les respostes simples i reproductives, per tal d'afavorir la riquesa de la descripció, i intentar d'anar orientant la recerca i les ganes de saber-ne més. També es pretén sensibilitzar-los i fer-los participants del treball que s'inicia. No serà un aprenentatge aliè a ells, sinó que es vincularà amb les seves emocions, experiències i sentiments.

⁵ També és possible plantejar aquest treball en un entorn més gran i disposar de la col·laboració d'avis i àvies d'un casal de gent gran.

⁶ Activitats d'introducció. És pretén compartir amb els alumnes el que volem aconseguir que aprenguin amb el treball d'aquesta unitat didàctica. L'objectiu és crear complicitats i implicacions. La comunicació dels objectius no és una mera presentació, sinó la voluntat d'explicitar un procés i fer als alumnes protagonistes del seu procés d'aprenentatge. Cal que al final d'aquesta fase, els alumnes puguin tenir una visió panoràmica del tot el que es pretén realitzar i per què.

4. (*) Descripció d'una fotografia.

Per parelles, han de triar una de les imatges del grup, la que els agradi més, i fer una descripció de la imatge, procurant utilitzar tots els criteris de classificació de l'activitat anterior. El comentari es pot escriure en un *post-it* i, juntament amb la foto, es penjarà al suro de l'aula.

5. Comunicació dels objectius didàctics.

El docent ha de fer adonar l'alumnat de la gran quantitat d'informació que s'obté a partir de l'observació i descripció de les imatges que cada grup ha aportat. S'explicita que les fotografies aporten una gran quantitat d'informació per saber com es vivia en altres èpoques, i per això seria interessant i necessari establir unes fites de treball per a les properes setmanes. Conjuntament, el professorat i l'alumnat inicien un diàleg on es concreten els objectius d'aprenentatge. És imprescindible "traduir" els objectius didàctics per presentar-los a l'alumnat i compartir-los.

Objectius compartits amb l'alumnat	Objectius de la UD
<ul style="list-style-type: none"> — Realitzar entrevistes als avis i àvies per intentar resoldre els nostres interrogants, curiositats, dubtes, etc. — Gaudir de la conversa amb els avis i àvies, coneixent els seus records i vivències. 	<ul style="list-style-type: none"> - Obtenir informació a partir de fonts diverses: entrevista, fotografies, contes, premsa... - Identificar i descriure els membres que configuren una família i situar els avis i àvies en l'objecte d'estudi. - Valorar l'enriquiment que suposa el diàleg intergeneracional.
<ul style="list-style-type: none"> — Explicar tot el que hem après als companys/es i a les famílies: a la revista i a la pàgina web de l'escola i fent una exposició. 	<ul style="list-style-type: none"> - Construir un text interpretatiu per a la revista/web de l'escola, i el tríptic del museu.
<ul style="list-style-type: none"> — Compatir el que aprenem amb els nostres companys/es i realitzar treball en equip. 	<ul style="list-style-type: none"> - Contribuir positivament al treball en grup i a la construcció col·lectiva del coneixement.
<ul style="list-style-type: none"> — Fer un projecte d'investigació històrica, per decidir com volem que sigui el nostre món. 	<ul style="list-style-type: none"> - Valorar el desenvolupament de la feina i allò que hem après realitzant-la. - Ser conscient de la importància de transmetre el llegat del passat a les generacions futures.

6. Planificació de les tasques a realitzar durant la UD.

Mitjançant el diàleg a l'aula, el docent haurà de planificar conjuntament amb els alumnes quines activitats es podrien fer per assolir els objectius que prèviament s'han pactat. S'haurà d'establir l'ordre, com s'organitzaran els grups, quina informació es recollirà per escrit, quin temps s'hi dedicarà, quin material s'utilitzarà, etc.

Un possible ordre a seguir seria:

1. Decidir els aspectes de la vida dels avis i les àvies en què volem aprofundir (cal procurar que surtin tants temes com grups de treball hi ha a la classe, perquè així l'organització serà per "grups d'experts").
2. Fer les preguntes de l'entrevista que faran als avis i les àvies.
3. Recollir la informació que hi ha a les entrevistes.
4. Fer activitats per saber-ne més: visita al Museu de la joguina, recollir objectes dels avis i àvies de quan eren petits, recopilar contes i cançons dels avis i les àvies, etc.
5. Comunicar a la resta dels grups, allò que cadascú ha obtingut del buidat de l'entrevista i de les altres activitats.

6. Redactar diversos textos per a la revista/pàgina web de l'escola i acompanyar-los de fotografies.
7. Dissenyar una exposició amb tot el que hem après i tots els objectes i imatges que hem anat recollint. Podríem fer un tríptic per a repartir-lo a les famílies i la resta de l'escola.

7. Negociació sobre els aspectes de la vida dels avis i àvies en què volem aprofundir.

El docent, amb tots els alumnes, decidirà quins seran els aspectes o els àmbits que treballaran per grups. Alguns podrien ser: a) la diversió (jocs, joguines...), b) l'educació (escola, família, església...), c) les celebracions (festes, festivitats...), d) l'alimentació (menjars, begudes, llaminadures...), e) la higiene i el vestit, f) l'organització familiar (pares, germans, oncles, avis, fills...), g) el govern o qui manava, h) els mitjans de transport, i) els oficis i el treball, j) la diferència entre homes i dones, etc.

8. Disseny de l'entrevista.

Per tal de preguntar el que volem saber de cada aspecte de la vida en temps del avis hem d'organitzar les preguntes que farem als entrevistats. Cada grup, farà una proposta de preguntes, que després serà compartida i consensuada amb la resta de la classe. Cal definir la franja de població que entrevistarem, en aquest cas homes i dones de més de 65 anys. El format de l'entrevista ha de deixar ben definits els diferents blocs de preguntes, ja que això facilitarà la feina de buidatge i anàlisi posterior.

Activitats d'estructuració⁷

9. (*) Realització de l'entrevista, anàlisi de la informació obtinguda i organització dels resultats.

És interessant que cada alumne/a faci una entrevista, com a mínim. Cada infant haurà d'escriure les respostes que obtingui, a més de tota la informació complementària que els avis i àvies li aportin. Per grups es buidaran les respostes a les preguntes, així com aquelles informacions que els avis i àvies han donat i no havíem preguntat.

Les respostes s'organitzaran per facilitar la comprensió de la informació. Així, es podran fer gràfics o taules de dades i recull de dades significatives o d'anècdotes. És a dir, es podrà dir: quants avis i àvies vivien al camp, quants van anar a l'escola, quants germans tenien, en què treballaven els seus pares, com eren les cases, com es rentaven les dents, etc., i això acompanyar-ho d'algunes de les frases literals o d'anècdotes. Tots aquests resultats es poden sistematitzar a partir d'elaborar un mural que es presentarà als companys/es i que es penjarà al suro de l'aula.

No hem d'oblidar que podem aprofitar el moment de l'entrevista per demanar als avis i àvies que ens expliquin un conte de la seva infantesa o que ens ensenyin algun joc dels que ells jugaven quan eren petits (els contes i els jocs es podran treballar en altres activitats).

⁷ Activitats d'estructuració. La decisió ha estat fer que l'entrevista als avis i àvies esdevingui l'activitat eix d'aquesta unitat. A partir de l'entrevista, els alumnes obtindran la major part d'informació a partir dels records i de les interpretacions dels avis i àvies. La mestra té el paper de conceptualitzar i completar la informació aportada per totes les entrevistes. Tota la informació obtinguda –que de ben segur, serà molta- ha de poder-se organitzar i interpretar. Per això, cal que les respostes esdevinguin resultats: gràfics, dades estadístiques, frases significatives, anècdotes, etc. Al final, caldria que els alumnes comprenguin alguns conceptes (dictadura, democràcia, guerra, postguerra, pau, autoritarisme, llibertats, drets, deures, pobresa, repressió, gana, fred, por...) per poder interpretar la vida quotidiana durant la infantesa dels avis i àvies (la vida quotidiana durant el franquisme), per posteriorment comparar-ho amb la seva pròpia experiència i empatitzar-hi.

10. Construcció d'un fris cronològic.

A l'aula construirem una línia del temps prou llarga com per poder penjar-hi les imatges que volem ordenar cronològicament. Pot arribar a ocupar tota una paret. És important que, durant la construcció del fris, els alumnes s'adonin que la distància entre les dates ha de ser proporcional. S'utilitzaran les fotografies del principi de la UD que tinguin data. Al final, es farà una fotografia de la línia del temps amb totes les fotografies, per tal de que cada alumne/a en tingui una còpia i faci el comentari corresponent.

11. Construcció d'un mapa conceptual.

Conjuntament construirem a la pissarra un mapa conceptual que organitzi els conceptes treballats en els diferents grups d'experts. El més important és que cada grup pugui compartir amb la resta la informació obtinguda. Recordem que aquesta informació la trobem a les fotografies i als murals. Ara és el moment d'interrelacionar-ho i jerarquitzar-ho tot. Al final, es farà una fotografia de la pissarra, per tal de que cada alumne/a en tingui una còpia i ho pugui utilitzar de model per fer el de la pròpia infantesa.

12. (*) Recull i classificació de jocs i joguines dels avis i àvies.

Amb els jocs que han explicat els avis i àvies, i les joguines que han cedit, es pot fer una classificació de tots ells (individuals, col·lectius, exteriors, interiors, competitius, cooperatius, de nens, de nenes...). Es pot realitzar una fitxa per a cada joc i per a cada joguina. Es pot dedicar alguna sessió a jugar als jocs. I algunes de les joguines es podran mostrar en el museu. Una bona activitat complementària pot ser anar a visitar el Museu de la joguina (de Figueres o de Verdú), perquè rebin més informació i perquè es fixin com es pot exposar una joguina o representar un joc.

13. (*) Recull dels contes dels avis i àvies per il·lustrar-los i regalar-los.

Amb els contes que han explicat els avis i àvies, i els llibres que han cedit, es pot fer una classificació de tots ells (aventura, por, misteri, de nens, de nenes...). Cada conte es pot reescriure i reil·lustrar-lo per després fer un recull de contes de l'època. Si és possible, es podran fer vàries còpies per regalar-los als avis i àvies, o donar-ne un a la biblioteca de l'escola. Alguns exemplars podran formar part del museu. Una bona activitat complementària pot ser convidar persones grans perquè ens expliquin un conte.

14. (*) Disseny d'un àlbum de fotografies representatiu de la vida quotidiana dels avis i àvies.

Amb les fotografies que hem recollit al llarg de tota la UD es pot fer una tria i, en funció d'uns criteris, dissenyar un àlbum de fotografies. Aquests criteris han de ser consensuats i es poden aprofitar els que ja s'han fet o el fris cronològic o el mapa conceptual.

Novament, si és possible, es podran fer diverses còpies per regalar als avis i les àvies, o donar-ne a la biblioteca de l'escola. Alguns exemplars podran formar part del museu. Una bona activitat complementària podria ser visitar una exposició fotogràfica de l'època, si n'hi ha. També es podrien veure fragments de noticiaris i documentals tipus NO-DO.

Activitats d'aplicació⁸

15. Disseny del museu dels avis i les àvies i del tríptic informatiu.

A partir de tots els objectes recollits, i utilitzant els criteris de classificació ja treballats, es pot dissenyar un museu. Segons l'espai disponible, disposarem els objectes, les fotografies, els murals, els contes, els àlbums... Per això, caldrà prèviament una proposta de col·locació i de retolació, sense oblidar la senyalització. La construcció del museu anirà acompanyada del disseny d'un tríptic informatiu que recollirà l'essència de l'aprenentatge realitzat durant la UD. El tríptic es repartirà entre la resta de l'escola i les famílies, indicant l'horari de visites, i el servei de guiatge.

16. (*) Elaboració de les conclusions: article per a la revista/web.

Amb l'excusa d'escriure un monogràfic per a la revista de l'escola, o dissenyar un apartat en el web de l'escola, es demana als alumnes que facin un text de síntesi. L'objectiu és que cadascun d'ells escrigui tot allò que ha après i allò que més li ha interessat, justificant la seva tria. És necessari que prèviament es pacti el contingut i l'estructura del text. Un exemple podria ser:

- Com era la vida en el temps dels avis/àvies? Què es manté igual? Què ha canviat? Què ha millorat? Què ha empitjorat?... Per què?
- Què és el que més t'ha agradat del que has fet? Què és el que t'ha agradat menys?... Per què?
- Què creus que no has treballat, i que t'hauria interessat?... Per què?

17. (*) Comparació de la pròpia vida quotidiana amb la de la infantesa dels avis i àvies.

Per ajudar a analitzar la pròpia vida quotidiana, recuperarem el mapa conceptual fet per als avis i àvies, i seguirem el mateix esquema. Així, la comparació els serà més fàcil i podran identificar millor els canvis i les continuïtats. És important, que els alumnes comparin els estils de vida de diferents èpoques i busquin les raons que expliquen les diferències. Si un dels objectius és que els alumnes contextualitzin èpoques del passat, empatitzin amb les persones que hi van viure i valorin l'enriquiment que suposa el diàleg intergeneracional, cal propiciar situacions didàctiques on es posi en relació tota la informació obtinguda del passat amb la vivència del seu present.

18. (*) Projectió cap al futur.

Cada alumne/a ha de construir la seva "capsa del futur", és a dir, ha de triar un objecte que li agradaria poder regalar a un nen o a una nena de l'any 2060. Cal que ho acompanyi amb un missatge on expliqui qui és, quin objecte diposita, per a què serveix l'objecte i per què vol que ho tingui un infant del futur. Amb aquesta activitat es pretén que els alumnes reflexionin sobre la importància de transmetre el llegat del passat a les generacions futures.

⁸ Activitats d'aplicació. És el moment de comunicar, exposar i mostrar tot allò que s'ha après, i alhora reflexionar sobre el propi aprenentatge. El disseny d'un museu és el recull organitzat i sistematitzat de l'aprenentatge. El tríptic és el moment de la síntesi i de l'essència. El text per a la revista o web és l'oportunitat perquè cada alumne escrigui allò que li ha semblat més interessant, impactant o rellevant de tot el que ha après i ho comuniqui a la resta de companys. El conjunt dels textos permeten fer una mirada a tot el procés d'ensenyament-aprenentatge. La comparativa de vides permetrà comprovar quin ha estat el grau de conceptualització dels alumnes, ja que hauran d'utilitzar les categories formulades durant la UD (mapa conceptual i fris cronològic). La darrera activitat implica un grau d'abstracció important, ja que els alumnes s'hauran de projectar al futur. És el moment en què l'alumnat ha de pensar què pot fer ell en el present, per construir el futur.

2.6. Temporització de les activitats

La proposta està organitzada en hores per facilitar la distribució de les activitats. L'agrupació de les hores en forma de sessions de treball a l'aula ha de ser una decisió de cada centre. És recomana que les sessions de treball siguin prou llargues per afavorir les activitats d'anàlisi i interpretació.

Hores	Temporització aproximada de les activitats
1.	<u>Activitats d'exploració</u>
	Act. 1. Recerca de fotografies familiars.
	Act. 2. Comentari i descripció de fotografies antigues i familiars.
2.	<u>Activitats d'introducció</u>
3.	Act. 3. Establiment de criteris -pactats amb els alumnes-, per afavorir la descripció i classificació de les fotografies.
4.	Act. 4. (*) Descripció d'una fotografia.
5.	
6.	Act. 5. Comunicació dels objectius didàctics.
7.	Act. 6. Planificació de les tasques a realitzar durant la UD.
8.	Act. 7. Negociació sobre els aspectes de la vida dels avis i les àvies en què volem aprofundir.
9.	Act. 8. Disseny de l'entrevista.
10.	
11.	<u>Activitats d'estructuració</u>
12.	
13.	Act. 9. (*) Realització de l'entrevista, anàlisi de la informació obtinguda i organització dels resultats.
14.	
15.	
16.	
17.	Act. 10. Construcció d'un fris cronològic.
18.	
19.	Act. 11. Construcció d'un mapa conceptual.
20.	
21.	Act. 12. (*) Recull i classificació de jocs i joguines dels avis i àvies.
22.	
23.	
24.	Act. 13. (*) Recull dels contes dels avis i àvies per il·lustrar-los i regalar-los.
25.	
26.	
27.	Act. 14. (*) Disseny d'un àlbum de fotografies representatiu de la vida quotidiana dels avis i àvies.
28.	
29.	<u>Activitats d'aplicació</u>
30.	
31.	Act. 15. Disseny del museu dels avis/àvies i del tríptic informatiu.
32.	
33.	Act. 16. (*) Elaboració de les conclusions: article per a la revista/web.
34.	
35.	Act. 17. (*) Comparació de la pròpia vida quotidiana amb la de la infantesa dels avis i àvies.
36.	
37.	Act. 18. (*) Projecció cap al futur.

3. PROPOSTES METODOLÒGIQUES

a) El diàleg a l'aula

Per construir coneixement de forma compartida, cal activar la comunicació, el diàleg i la discussió en petit i gran grup a l'aula. La construcció compartida del coneixement a través del diàleg i la discussió afavoreix que el grup aportï noves raons i noves evidències que són examinades per descabdellar el fil d'un nou raonament. L'aula esdevé un espai discursiu per examinar punts de vista, per intercanviar i construir noves idees. El plantejament d'aquesta UD es proposa afavorir el diàleg, l'intercanvi de punts de vista i la construcció de coneixement compartit per arribar a acords:

- En la fase inicial, quan es tracta d'explorar què saben i què volen saber els alumnes a partir de fotografies el diàleg pot anar sobre: com vivien? a què jugaven? semblen feliços?...
- En la fase de planificació de les tasques, on s'han de prendre decisions en petit grup les qüestions serien del tipus: a qui entrevistem? què li preguntem? qui fa les preguntes?...
- En la fase de desenvolupament, quan cal decidir com recollir la informació, com destriar el que és rellevant del que és anecdòtic ens preguntariem: com enregistrem l'entrevista? quina informació seleccionem?...
- En la fase final, quan cal estructurar la informació per comunicar el resultat als companys/es seria: com presentem el contingut de l'entrevista als companys/es? I també per elaborar les conclusions finals portant la reflexió i intercanvi d'opinions i arguments per valorar si els canvis en la manera de viure d'abans i ara són sempre positius.

b) L'entrevista

L'entrevista és una font oral que permet reconstruir el passat mitjançant la informació que aporten les experiències personals de testimonis directes. L'entrevista que es proposa fer als avis i àvies permet recuperar la memòria col·lectiva a través de la reconstrucció d'aspectes diversos de la vida quotidiana de les persones que van viure sota el franquisme: la família, la feina, els costums, les modes, etc. A més a més d'una tècnica per obtenir informació, l'entrevista pretén apropar els infants a les vivències dels seus avis i àvies i generar empatia per donar valor als seus testimonis.

La fase de preparació de l'entrevista és molt important. Convé seleccionar bé els temes sobre els que es formularan les preguntes i fer preguntes adequades tant pel nombre com pel contingut. Cal ensenyar l'alumnat a escollir les preguntes que aporten informació rellevant sobre la qüestió que es pregunta. En aquest exemple es proposa que es triïn tants temes com grups d'experts. En segon lloc, es tracta de realitzar l'entrevista tenint en compte que cal mostrar respecte i interès per la persona entrevistada. Durant l'entrevista caldrà repartir les tasques: qui fa les preguntes, qui i com enregistra les respostes... En tercer lloc, es tracta de seleccionar la informació rellevant del contingut de l'entrevista. Aquesta tasca requereix el suport del docent atès que cal aprendre a destriar el que és rellevant de l'anecdòtic. Per estructurar i sistematitzar la informació es pot demanar que cada grup redacti un text expositiu a partir d'una base d'orientació pactada.

c) El treball cooperatiu

El treball en grup cooperatiu suposa organitzar les tasques i compartir els resultats de les aportacions de cadascú amb l'objectiu d'obtenir un resultat final a partir del contrast de punts de vista, la discussió i el consens. En la cooperació entre iguals, els membres del grup es donen suport mutu: s'ajuda els altres i, alhora, es millora i s'aprofundeix el propi aprenentatge. A més, és una bona estratègia per atendre la diversitat ja que els alumnes més experts actuen com a model en la planificació de tasques o en la resolució de dificultats.

El treball cooperatiu és una estratègia que afavoreix l'aprenentatge competencial perquè potencia i activa: la comunicació oral, l'aprenentatge entre iguals (tractament de la diversitat), la planificació de tasques, la presa de decisions, la iniciativa personal, l'exercici del diàleg, l'empatia, l'assertivitat i el compromís amb el grup. El treball cooperatiu afavoreix generar preguntes i hipòtesis, facilitant que aprenguin a investigar i a reflexionar.

d) La lectura d'imatges

Les imatges són una font d'informació que permet, a través de l'observació, obtenir informació per caracteritzar un objecte, un fenomen... i formular qüestions, dubtes i hipòtesis que caldrà resoldre per comprendre les raons que expliquen el perquè de les coses. Aprendre a llegir imatges vol dir aprendre a descriure-les de la manera més completa possible i a preguntar-se el perquè de cadascun dels aspectes que s'han observat. És a dir, aprendre a descobrir la intencionalitat del missatge que conté.

El primer pas per a llegir imatges és saber fer una bona descripció. Per això caldrà sistematitzar l'observació, per exemple, si es tracta d'una fotografia d'un paisatge partint del primer pla més proper a l'observador i continuar pel pla del mig i pel pla del fons. Un altre criteri fóra descriure els elements de dreta a esquerra o de dalt a baix. És important observar i descriure les fotografies en grup, ja que se n'obté un volum d'informació més gran i més detallada. En segon lloc, es tracta d'ensenyar els nens i les nenes a fer-se preguntes sobre els aspectes que més els hagin cridat l'atenció, per tal de cercar explicacions als fets de la vida quotidiana que volem investigar. Aquests perquè podran ser útils per a l'elaboració de les preguntes de l'entrevista. En aquest cas, el paper del docent no és respondre-les sinó conduir la reflexió cap a la formulació d'hipòtesis o possibles explicacions, així com de nous interrogants.